

Beslutningsforslag nr. B 164. Fremsat den 31. marts 2004 af Villy Søvndal (SF), Aage Frandsen (SF), Line Barfod (EL) og Søren Søndergaard (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om åbenhed om og øget parlamentarisk indflydelse på våbeneksportpolitikken

Folketinget pålægger hermed regeringen at styrke konfliktforebyggelse og at videreudvikle gennemsigtighed og åbenhed i forbindelse med eksport af våben og våbenkomponenter, således at

- beslutninger om våbeneksportlicenser og leverancer gøres tilgængelige for alle,
- beslutninger om våbeneksportlicenser og leverancer altid gennemføres sådan, at Folketinget har mulighed for at påvirke politikken al-

lerede i forberedelsesfasen i tilfælde af, at eksporten påvirker modtagerlandets menneskeretssituation eller forringer stabiliteten i det område, som handelen retter sig til, og

- den danske regering aktivt arbejder for en international konvention og et globalt regelsæt for våbenhandel, som kan sikre åbenhed og regulere eksport til konfliktområder eller lande, som bryder menneskerettigheder.

Bemærkninger til forslaget

Det skal indledningsvis bemærkes, at Socialistisk Folkeparti tidligere har taget dette emne op, og at dette forslag er en dansk version af et forslag udarbejdet af den venstresocialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd, og at afsnittet om et globalt regelsæt er inspireret af et globalt initiativ rejst af bl.a. Oxfam og Amnesty International.

Handel med våben og forsvarsmateriel er ikke bare »normal« udenrigshandel, men er altid en del af et lands udenrigs- og sikkerhedspolitik. SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) beregner i sin årsrapport, at alle verdens mere alvorlige væbnede konflikter i år 2001 – hvor mere end 100 personer døde – var såkaldte interne konflikter. Få af disse konflikter er dog opstået uden ydre påvirkning, og i de fleste tilfælde havde disse konflikter haft en klart destabiliserende virkning også i nærområder. SIPRI beregner, at ud af 15 konflikter i 2001 havde de 11 bredt sig over grænserne til nabolandene og varet i over 8 år. I størstedelen af disse konflikter anvender nogle af konfliktparterne guerillametoder, og ofte finansieres krigsførelsen med illegal handel af råvarer og narkotika, hvilket i sig selv har en destabiliserende virkning regionalt og internationalt.

Endvidere beregner SIPRI, at man i 2001 i verden anvendte ca. 839 mia. USD på militærudgifter, og at dette udgør ca. 2,6 pct. af verdens BNP. Fem lande i verden anvender ca. halvdelen af verdens militærudgifter. Efter terrorangrebet 11. september er det klart, at midlerne anvendt til militær oprustning er steget på grund af USA's store satsninger på krigen mod terrorisme.

Der er sket en stor koncentration af våbenindustrien, som har ført til, at der er opstået et antal meget store internationale våbenindustrikomplekser. Denne udvikling kombineret med kommercialisering og privatisering i branchen har medført fundamentale ændringer i våbenindustrien i verden. Landenes legitime forsvarsinteresser over for ydre aggression er ikke længere det, som i første række styrer våbenproduktion og -handel i verden, de økonomiske interesser spiller en stadig større rolle.

Våbenteknologi bliver stadig mere avanceret og dermed dyrere. Udviklingen kræver større investeringer, og dermed er presset for produktions- og handels-samarbejde mellem flere lande stort. Som følge af konkurrencen på det globale marked for våben og forsvarsmateriel samt de store investeringsomkostninger øges behovet for at eksportere. Få lande har mulighed for at være helt »selvforsynende« i spørgsmål om våbenteknologi, få kan holde produktionen i gang bare for sit eget lands behov.

Dette er sket inden for EU og gælder også de nordiske lande. EU har øget samarbejdet på udviklings- og forskningssiden i produktionen kraftigt, men også koordinationen, hvad angår anskaffelser og eksport af våben og forsvarsmateriel, er øget. De nordiske lande, som er med i EU, er med i dette samarbejde, men samtidig har man også øget samarbejdet i denne branche på det nordiske plan. Forsvarsministrene fra Finland, Norge, Sverige og Danmark godkendte i sommeren 2001 en aftale om forsvarsproduktions-samarbejde, som nu er kommet til ratifikation i de nordiske parlamenter.

Våbeneksport og handel med forsvarsmateriel har altid udenrigspolitiske følger, såvel globalt som lokalt. Det påvirker stabiliteten regionalt og internationalt, menneskeretssituationen, konfliktforebyggende arbejde og bæredygtig udvikling. De ressourcer, som anvendes til oprustning, trækkes fra et lands øvrige udvikling, dvs. fra investeringer, som kunne være gennemført for miljøbeskyttelse, for bæredygtig udvikling af naturressourcer, til uddannelse, til fattigdomsbekæmpelse osv. Øget internationalt samarbejde inden for våbenteknologibranchen og øget eksport af våben og forsvarsmateriel bør følges op med udbygning af et fælles regelsæt og normsæt for kontrol af våbeneksporten. Åbenhed (transparens) i forberedelse af våbeneksportsager og parlamenternes mulighed for at påvirke beslutninger er yderst vigtigt i spørgsmål om våbeneksportkontrol og regulering.

De nordiske lande, som har eget militær, har deres egen nationale våbeneksportlovgivning, og her fremgår principperne for, hvornår virksomheder kan få

eksportlicens til eksport af våben og forsvarsmateriel. De nordiske lande har hidtil i princippet været fortalere for en linje, der er restriktiv – en linje, hvor f.eks. iagttagelse af modtagerlandets menneskeretssituation og våbeneksport til lande i krig har haft stor betydning. Trods dette findes der forskelle i landenes våbeneksportlovgivning – forskelle, der bl.a. vedrører åbenhed i sagsbehandlingen, spørgsmålet om parlamentets muligheder for at påvirke de enkelte licensbeslutninger på forhånd, i hvilken grad licensbeslutninger følges op med hensyn til anvendelsecertifikat, spørgsmål om, hvordan man forholder sig til våben, som kan anvendes både civilt og militært, og endelig, hvordan man behandler eksport af komponenter og knowhow samt handel med våbenlicenser.

Når man vil følge en restriktiv linje, hvor man vurderer modtagerlandets situation, regionens stabilitet

og f.eks. menneskeretssituationen, så er spørgsmålet om transparens og mulighed for åben, kritisk debat yderst vigtigt. I Sverige har man sikret parlamentarisk indsigt ved, at våbeneksportsager på forhånd behandles i en komité med parlamentarisk repræsentation. Dette giver i princippet parlamentet en mulighed for at påvirke regeringens våbeneksportpolitik, hvilket er vigtigt. I Finland er man gået skridtet videre. Alle eksportbeslutninger er offentlige, og borgerne kan få indsigt i dokumenter om, f.eks. hvilke lande der ansøges om eksportlicenser til. Dette muliggør, at forskere og interesseorganisationer også kan deltage i debatten om våbeneksportpolitikken, ikke bare om principielle retningslinjer, men om, hvordan den udøves i virkeligheden.

Det skal bemærkes, at det finske parlament har tilsluttet sig et ligegyldende forslag.

Skriftlig fremsættelse

Villy Søvnald (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om åbenhed om og øget parlamentarisk indflydelse på våbeneksportpolitikken.

(Beslutningsforslag nr. B 164).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.